

Streszczenie pracy doktorskiej

Damian Stefański

„Dynamika osadnictwa kultur z tylczakami łukowymi i ostrzami trzoneczkowatymi w zachodniej części
Północnego Podkarpacia”

promotor: prof. dr. hab. Paweł Valde-Nowak

15 listopada 2019

Praca doktorska ma na celu syntezę dynamiki procesów kulturowych w zachodniej części Północnego Podkarpacia w okresie schyłkowego paleolitu. Chronologiczne ramy projektu są ograniczone do okresu od 11 500 do 7500 lat przed naszą erą. Zgodnie z archeologicznymi wyznacznikami kulturowymi, praca ta dotyczy technokompleksu z tylczakami łukowymi oraz technokompleksu z ostrzami trzoneczkowatymi. Obszar zachodniej części Północnego Podkarpacia w omawianym okresie był jednym z kilku ważnych północnoeuropejskich ośrodków osadniczych. Wysoka gęstość późnego osadnictwa była uwarunkowana obecnością kilku czynników. Przede wszystkim omawiany obszar był naturalnym korytarzem, który na przedpolu Karpat ułatwiał migrację ludzi i zwierząt wzdłuż doliny Wisły. Pośród innych czynników można wskazać obfitość dobrej jakości surowców krzemienych oraz łagodniejszy reżim klimatyczny. Okres ten charakteryzował się serią nagłych zmian klimatu związanych z końcowym etapem epoki lodowcowej (plejstocenu) i początkiem holocenu, co niewątpliwie miało to bezpośredni wpływ na osadnictwo lokalnych społeczności.

Podstawową częścią rozprawy jest katalog 80 stanowisk archeologicznych, który dokumentuje pozostałości kulturowe paleolitu schyłkowego na omawianym obszarze. Praca obejmuje historię badań, analizę dostępnych źródeł paleo-środowiskowych, chronologię, analizę materiału archeologicznego, analizę przestrzenną oraz wnioski końcowe. Tekst został uzupełniony o 34 mapy i wykresy, 5 tabel, a także 272 tabele ilustrujące materiał krzemieny. Materiał archeologiczny składa się prawie wyłącznie z wyrobów krzemienych. Wybrane zespoły krzemienne zostały wykorzystywane do przeprowadzenia pogłębionych badań, które miały na celu zbadanie gospodarki surowcami krzemienymi, technik obróbki krzemienia, a także ich układów przestrzennych oraz funkcji.

Wnioski końcowe przedłożonej pracy wskazują na potrzebę korekty niektórych z obecnych poglądów na omawiany problem. Jednym z ważniejszych wniosków jest wyraźne chronologiczne i kulturowe zróżnicowanie technokompleksu z ostrzami trzoneczkowatymi, co ma potwierdzenie w nowych datach radiowęglowych. To ugrupowanie kulturowe wydaje się być głównym czynnikiem ponownego zasiedlenia omawianego obszaru po wyludnienie związanym z tzw. maksimum epoki lodowcowe. Z kolei, wydaje się że społeczności technokompleksu z tylczakami łukowymi nie były zainteresowane omawianym obszarem. Drugim z wniosków jest sugerowane dłuższe utrzymywanie się tradycji paleolitycznej w głąb holocenu, który jest tradycyjnie postrzegany jako domena społeczeństw mezolitycznych.

Summary of doctoral dissertation

Damian Stefański

„Settlement dynamics of Arch-backed and Tanged Point Cultures in the western part of North Subcarpathia”

Supervisor: prof. dr hab. Paweł Valde-Nowak

15 November 2019

This work intends to synthesize the dynamics of the cultural processes in the western part of North Subcarpathia during the Late Palaeolithic. The chronological framework of the project is limited to the period between 11,500 and 7,500 years BC. According to the archaeological cultural framework, the project relates to Arch-backed Point Technocomplex (Federmesser, Witowian, Tarnowian) and Tanged Point Technocomplex (Bromean, Ahrensburgian, Swiderian, Desnenian).

The area in question was one of several important northern European settlement centres of this period. The high density of the late palaeolithic settlement there was conditioned by the presence of several factors. First of all was a corridor formed by the Carpathian foreland which facilitated migration of people and animals along the Vistula valley. Other factors were an abundance of good quality flint source embedded in limestone monadnocks, and a milder climate regime. The period in question was characterized by a series of abrupt climate changes associated with the final stage of glaciation and the beginning of the Holocene. It undoubtedly had a direct impact on local communities influencing the environment which was changing between forest and open landscape.

The basic part of the dissertation is a comprehensive catalogue of 80 archaeological sites which documents the cultural remains of the Late Palaeolithic in the area. The work includes a history of research, an analysis of available paleo-environmental sources, a chronology, an analysis of archaeological material, a spatial analysis and final conclusions. It is supplemented by 34 maps and charts, 5 tables, as well as 272 tables illustrating lithic material. The archaeological material consists almost exclusively of lithics. Selected lithic assemblages are used for in-depth study which intend to investigate raw material economies, techniques of flint processing, spatial arrangements and functional analysis.

The final conclusion of that work points to readdress some of the current views on the discussed issue. First of all it is a prominent chronological and cultural differentiation of Tanged Point Technocomplex which is supported by a series of new radiocarbon dates. This technocomplex seems to be a main factor of the resettling after the Ice Age whereas in case of the Arch-Backed Technocomplex societies it seems that they were not interested in the area in question. The second conclusion is a suggested longer persistence of a Late Paleolithic tradition into the Holocene which is traditionally perceived as a domain of the Mesolithic societies.